

Του **Γρηγόρη Δανιήλ**

Γεννήθηκε στα Χανιά της Κρήτης και ζει στην Αθήνα. Ο Ιωσήφ Βεντούρας έχει κυκλοφορήσει επτά ποιητικές συλλογές, με πιο πρόσφατη «Τα ποιήματα του Πέτρου Αλώβητου» (Εκδόσεις Νίκας, 2020), που μαζί με την επανακυκλοφορία των ελεγειών «Ταναΐς» και «Κυκλώνιο» (Εκδόσεις Νίκας, 2020) αποτέλεσαν την αφορμή για την ακόλουθη συνέντευξη. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί πως το ποιητικό του βιβλίο «Ταναΐς» κυκλοφόρησε σε δίγλωσση έκδοση στις ΗΠΑ, ενώ μια ανθολογία ποιημάτων του κυκλοφορεί στο Ισραήλ. Ακόμη, ποιήματά του έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες, έχουν συμπεριληφθεί σε πολλές ανθολογίες και αντίστοιχα δημοσιευτεί σε ελληνικά, ευρωπαϊκά και αμερικάνικα περιοδικά.

Πρόσφατα επανακυκλοφόρησαν σε έναν ενιαίο τόμο οι ελεγείες σας «Ταναΐς» και «Κυκλώνιο». Με τη ματιά των 20 χρόνων από την έκδοση της πρώτης και πάνω από δέκα της δεύτερης, ποιες οι λέξεις, αναφορικά μ' αυτή την κυκλοφορία, που διατρέχουν τη σκέψη σας;

Πιστεύω ότι βλέπω τους στίχους μου τώρα ψυχραιμότερος όχι σαν δημιουργός τους, αλλά σαν αναγνώστης τους. Διερωτώμαι αν πραγματικά κατάφερα να αποδώσω με λέξεις ή με σιωπές ανάμεσα στις λέξεις εκείνο το άρρητο που δεν μπορεί να λεχθεί και που, ωστόσο, πιέζει αφόρητα αναζητώντας διέξοδο και ίσως ανακούφιση. Διότι ο πόνος τις περισσότερες φορές είναι καλά φυλαγμένος και σφραγισμένος στο υποσυνείδητο, ιδιαίτερα όταν προσπαθούμε να επιβιώσουμε στο επικίνδυνο ταξίδι της ζωής. Πάντως δεν μπορώ να δώσω μια οριστική απάντηση σε αυτό το ερώτημα, διότι πάντα υποπτεύομαι τον εαυτό μου προσπαθώντας να βαθμολογήσω την επιείκειά του.

Η ελεγεία «Ταναΐς» θα μπορούσε να ειπωθεί πως είναι ένας ποιητικός κόσμος συνάντησης νεκρών και ζωντανών. Ποια λοιπόν ήταν η αφόρμηση αυτής της, τρόπον τινά, «κοσμικής παραβίασης» του χωροχρόνου γι' αυτή την άρτια λογοτεχνική κατάθεση;

Ο χαρακτηρισμός σας «άρτια λογοτεχνική κατάθεση» με κολακεύει βέβαια, γιατί θεραπεύει τις αμφιβολίες μου, ωστόσο τον βρίσκω υπερβολικό διότι κατά τη γνώμη μου τίποτε ανθρώπινο δεν μπορεί να είναι άρτιο. Η αφορμή για τη συγγραφή των ελεγειών μου ήταν μια συζήτηση στη διάρκεια της οποίας μία φίλη μου με προέτρεψε να γράψω για τον χαμό των Εβραίων της Κρήτης. Όπως έχω πει και σε άλλη ευκαιρία, η επιστροφή στα βιώματα της παιδικής ηλικίας και στις τραυματικές εμπειρίες ενός κυνηγημένου και κρυμμένου παιδιού, σε αντιδιαστολή με το τραγικό τέλος των συνομήλικών του, δεν είναι μια εύκολη ψυχολογικά

Phoca PDF

υπόθεση και δημιουργεί πόνο και τελικά κατάθλιψη. Η έντονη συγκίνηση που μου προκαλούσε η αναδρομή στο παρελθόν χρειαζόταν να καταγραφεί με έναν ποιητικό τρόπο που θα απομάκρυνε τους μελοδραματισμούς, θα αναβίωνε σκηνές του παρελθόντος και θα έβαζε τους τόσο άδικα χαμένους συμπατριώτες μου να μιλήσουν διά μέσου της γραφίδας μου. Ήταν πραγματικά μια συνάντηση νεκρών και ζωντανών και πολλές φορές ένιωθα το χέρι μου να κινείται από κάποιον άλλον. Ίσως η λέξη «IBBUR» που χρησιμοποίησα σαν μέρος του τίτλου του βιβλίου «IBBUR: Οι Εβραίοι της Κρήτης 1900-1950» (Εκδόσεις Μελάνι, 2018) να περιγράφει αυτή την κίνηση του χεριού μου. Γιατί η λέξη «IBBUR» δηλώνει την κατάσταση μιας ψυχής πεθαμένου που μεταναστεύει σε έναν ζωντανό άνθρωπο για να επιτελέσει ένα έργο. Ήταν λοιπόν οι φωνές των παιδιών που πνίγηκαν κλεισμένα στα αμπάρια του πλοίου «ΤΑΝΑΪΣ» που έγραφαν τους στίχους και όχι εγώ;

Μιλώντας ποιητικά για το ανείπωτο, ποια άλλη εσωτερική λαλιά ή τυχόν συναισθήματα τιθασεύσατε;

Νομίζω πως ήδη έχω απαντήσει. Κατά τη διάρκεια της συγγραφής των ελεγειών αισθανόμουν την ανάγκη να τιθασεύσω την παρόρμησή μου χρησιμοποιώντας τεχνικές που έχω αποκτήσει από τη μαθητεία μου σε μεγάλους δασκάλους της ποίησης, και αναφέρω πρώτον από όλους τον Paul Celan.

«Μας άφησες Θεέ μου και η ψυχή σπαράζει», ο καταληκτικός στίχος του «Κυκλώνιου» πιστεύω πως ενσταλάζει στην ψυχή του αναγνώστη όλο τον σπαραγμό αυτής της τραγωδίας. Έρχομαι όμως να ρωτήσω και τον δημιουργό του, τι ενσταλάζει στην ψυχή του η έννοια του θείου.

Ίσως σας απογοητεύσω αν σας απαντήσω ότι το επιφώνημα στο ποίημα είναι ρητορικό. Δεν πιστεύω ότι το θείο ανακατεύεται στα ανθρώπινα. Το απόλυτο κακό που υπήρξε ο ναζισμός και το Ολοκαύτωμα ήταν η πρωτοφανής διαστροφή μιας μερίδας του ανθρώπινου γένους, που βιομηχανοποίησε τον θάνατο, ασέλγησε στην ιερότητα του ονόματος και χρησιμοποίησε τον συνάνθρωπο σαν πρώτη ύλη εκμεταλλευόμενη και το τελευταίο υποπροϊόν στην παραγωγή του. Και όλα αυτά εν ψυχρώ, χωρίς εδαφικές διεκδικήσεις από τα θύματα, απλά και μόνον διότι η διεστραμμένη αυτή αντίληψη περί καθαρότητας της φυλής θεωρούσε τον Εβραίο, και όχι μόνο, σαν υπάνθρωπο ή τρωκτικό.

Την παρούσα έκδοση συνοδεύουν διαφορετικές οπτικές κριτικής προσέγγισης των δύο ποιημάτων από ανθρώπους της φιλολογικής επιστήμης και όχι μόνο. Πώς επιδρά στην ποιητική σας συνέχεια η μελέτη τόσων ανθρώπων στο έργο σας;

Η κριτική χρησιμεύει στον δημιουργό διότι α) αναδεικνύει τις τεχνικές ατέλειες που πάντα υπάρχουν σε ένα δημιούργημα και έτσι μπορεί να τον βοηθήσει στις μελλοντικές του εργασίες, β) αποκαλύπτει αναγνώσεις του κειμένου που ήταν άγνωστες στον δημιουργό του και γ) σημειώνει τις επιρροές του, που άλλοτε είναι ολοφάνερες άλλοτε όμως είναι καλά κρυμμένες και άγνωστες ακόμη και στον ίδιο.

??? «???????? ??? ?????? ????????» ? ??????? ?? ?? ????????? ????????????

Phoca PDF

??.??????????’???????–??????–????????????????,??????????????????????????????????? ??? ???????.

Ο Πέτρος Αλώβητος είναι μια περσόνα υποχρεωμένη, την προχωρημένη ώρα του μεσονυχτίου, να ανακαλέσει μορφές και γεγονότα που σημάδεψαν την ψυχή του και να σταθεί στο κεφαλόσκαλο του σπιτιού του, όπως ο ταξιδιώτης που αποδημεί, για να χαιρετήσει πρόσωπα και πράγματα. Τη στιγμή αυτή του χαιρετισμού συνειδητοποιεί τα λόγια του Εκκλησιαστή και αντιλαμβάνεται τη ματαιότητά του και τότε άθελά του βγάζει μια κραυγή.

Περίπλοκα δοσμένα αντιθετικά ζεύγη ξεπροβάλλουν μέσα από τους στίχους σας, όπως δίκιο-άδικο, ομορφιά-ασχήμια, πνιγερή σιωπή – φωνή εξουσίας κ.ο.κ. Ως απόηχοι του χτες που ρίζωσαν και στο σήμερα, τα κλαδιά αυτών τι πρωτίστως απειλούν να σκεπάσουν;

Μα είναι η αιώνια πραγματικότητα των ανθρώπων που δυσκολεύονται να αναπτυχθούν ψυχικά, ενώ από την άλλη η τεχνολογική ανάπτυξη κάνει άλματα. Είναι η τραγική δυαδικότητα της ζωής και κυρίως το «φαίνεσθαι» των πραγμάτων, που καλύπτει τη σκληρή πραγματικότητα μιας διαρκούς πάλης επιβίωσης, μιας αέναης και αδυσώπητης εναλλαγής γέννησης και θανάτου. Αυτές οι καταστάσεις σημαδεύουν την ύπαρξή μας αλλά εμείς τις περισσότερες φορές δεν καταλαβαίνουμε ότι όλα όσα βιώνουμε είναι μέρος αυτού του παιγνιδιού που εμπεριέχει τις ιδιότητες του τυχαίου. «Μια ζαριά» όπως θα έλεγε ο Ηράκλειτος.

«Απλώνει γύρω καταχνιά/ πού ’ναι η αγάπη, πού η αδερφοσύνη;» Στην καταχνιά των ημερών της πανδημίας που διανύουμε, πιστεύετε πως οι καρδιές μας έγιναν πιο ευάλωτες ως προς τα δώρα της αγάπης και της αδερφοσύνης;

Ίσως τώρα έχουμε την ευκαιρία της συγκέντρωσης και του διαλογισμού, ίσως τώρα οι ανθρώπινες σχέσεις ζυγίζονται και κρίνονται. Είναι ενδιαφέρον επίσης ότι τώρα, πιο πολύ από ποτέ, μπορούμε να συντροφέψουμε τον εαυτό μας, «αυτό το ανυπόφορο είδωλο» που φιλοξενούμε στο σαρκίο μας και δεν παύουμε να λατρεύουμε, και να αποκαταστήσουμε μια υγιέστερη σχέση μαζί του απομυθοποιώντας το.

«Βουλιάζαμε σε βάλτους χωρίς σωτήρα», λέτε στο ποίημα «Πλατεία». Μέσα στο ξέφτισμα τόσων παραδοχών, πώς ατενίζετε την έννοια και τη διάσταση του σωτήρα;

Εξαρτάται ποιον σωτήρα εννοείτε. Δεν πιστεύω σε καμιά μεσσιανική σωτηρία. Η σωτηρία μας εξαρτάται από το αν καταφέρουμε να παύσουμε να λατρεύουμε το είδωλο που κρύβουμε μέσα μας, και που ήδη σας ανέφερα, γιατί τότε ίσως αγαπήσουμε τον άλλον πιο αληθινά, πιο αλτρουιστικά και χωρίς να περιμένουμε τίποτε σαν αντάλλαγμα.

«?? ?? ??? ???? ?? ????????? ??? ?????????, ????? ????? ?’ ????? ?????????»,

Phoca PDF

??????? ? ???????. ???? ??? ?? ????? ??? ?????? ???????? ??? ?? ?????????, ?? ????????, ?? ???????? ??? ?????????? ??? ?????????;

Η ζωή μου μοιάζει με ένα παραμύθι διότι βίωσα τον κίνδυνο, την περιπέτεια, την υπαρξιακή μοναξιά, τη φτώχεια, τον πλούτο, την αποτυχία και την επιτυχία. Σε όλη τη διαδρομή, η τύχη έπαιζε παιγνίδια μαζί μου που πάντα τελικά με έφερναν σε ενδιαφέροντα σταυροδρόμια, ώστε να μην πλήττω και να εισπράττω πιο εύκολα το τίμημα. Ένα ενδιαφέρον ταξίδι με πολύ πόνο αλλά και διαστήματα χαράς, ένα ταξίδι που δυστυχώς τερματίζει στην «Ιθάκη».

Πώς θωρείτε αυτή την ολοένα αυξανόμενη νεανική, ως επί το πλείστον, ποιητική παραγωγή, που αν μη τι άλλο δυναμιτίζει τη λογοτεχνική παραγωγή; Υπάρχουν φωνές που ξεχωρίζετε;

Η ύπαρξη πολλών ποιητικών φωνών είναι ένα φαινόμενο που το θεωρώ θετικό και θα ήμουν βέβαια πιο ενθουσιασμένος αν αυξανόταν και ο αριθμός των αναγνωστών της ποίησης. Πολλές από τις νέες φωνές είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες και συχνά προσπαθώ να διδαχθώ από αυτές νέους τρόπους έκφρασης που να ταιριάζουν με την εποχή μας, γιατί η γλώσσα και ο τρόπος έκφρασης αλλάζουν καθημερινά χωρίς να το καταλαβαίνουμε.

Σε έναν κόσμο που δεν ησυχάζει και η ανατροπή καιροφυλαχτεί, ποια είναι τα προσεχή σας σχέδια;

Δουλεύω εντατικά μια νέα μετάφραση, που συνοδεύεται από σχόλια, ενός ποιήματος που έχει απασχολήσει πάρα πολλούς ποιητές και μελετητές. Είναι πρόωρο να σας πω ποιο είναι το ποίημα, αν και οι συνεργάτες μου το γνωρίζουν ήδη.

ΠΗΓΗ: ιστοσελίδα diastixo.gr, 16.02.2021

Phoca PDF